

INGLIZ TILIDA LISTENING SKILLARINI RIVOJLANTIRISH

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Xayitova Sanobar Poyonovna

Termiz davlat pedagogika instituti talabasi

Hasanova Fotima Hamzayevna

Annotatsiya: Mazkur annotatsiyada ingliz tilida tinglab tushunish (listening) ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali usullari yoritiladi. Tinglab tushunish til o'rganish jarayonida asosiy kompetensiyalardan biri bo'lib, u nutqni anglash, talaffuzni to'g'ri qabul qilish va real kommunikatsiyada faol ishtirok etishni ta'minlaydi. Annotatsiyada autentik audio materiallardan foydalanish, interfaol mashg'ulotlar, audio-vizual vositalar, darajaga mos topshiriqlar, takroriy tinglash va strategik yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va raqamli resurslar orqali tinglab tushunish ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish imkoniyatlari ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, tinglab tushunish, listening skills, autentik materiallar, audio mashqlar, interfaol metodlar, kommunikativ yondashuv, audio-vizual vositalar, til ko'nikmalari, raqamli texnologiyalar

Annotation: This annotation discusses effective methods for developing listening skills in English language learning. Listening comprehension is one of the core language competencies, playing a crucial role in understanding spoken language, recognizing correct pronunciation, and participating successfully in real-life communication. The annotation highlights the importance of using authentic audio materials, interactive activities, audio-visual resources, level-appropriate tasks, repeated listening, and strategic approaches. It also emphasizes the role of modern technologies and digital resources in the systematic and gradual development of learners' listening skills.

Keywords: *English language, listening skills, listening comprehension, authentic materials, audio activities, interactive methods, communicative approach, audio-visual tools, language skills, digital technologies*

Bugungi globallashuv davrida ingliz tilini egallash nafaqat grammatik bilimlarga, balki amaliy nutqiy kompetensiyalarga ham bog'liqdir. Ushbu kompetensiyalar ichida listening, ya'ni tinglab tushunish ko'nikmasi alohida o'rin egallaydi. Tinglab tushunish insonning eshitish orqali axborotni qabul qilishi, uni tahlil qilishi va mazmunan anglab yetishi jarayonini ifodalaydi. Ingliz tilini o'rganish jarayonida aynan listening ko'nikmasi boshqa til skillarining shakllanishi uchun mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi. Listening ko'nikmasining rivojlanishi o'quvchining real hayotdagi muloqotga moslashuvini ta'minlaydi. Chunki kundalik suhbatlarda avvalo tinglash, so'ngra javob qaytarish amalga oshiriladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, til o'rganayotgan shaxs axborotning qariyb yarmidan ko'prog'ini tinglash orqali o'zlashtiradi. Shuning uchun listening mashg'ulotlariga yetarli e'tibor berilmasa, o'quvchi nutqni tushunishda, talaffuzni farqlashda va gapirish jarayonida sezilarli qiyinchiliklarga duch keladi.

Listening skillarini rivojlantirishda birinchi navbatda autentik materiallardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Autentik audio materiallar — bu ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan yaratilgan podkastlar, intervyular, yangiliklar, suhbatlar va videolardir. Bunday materiallar o'quvchini real talaffuz, tabiiy tezlik, urg'u va intonatsiya bilan tanishtiradi. Natijada o'quvchi sun'iy dars matnlaridan farqli ravishda haqiqiy nutqni tushunishga o'rganadi.

Shuningdek, listening mashg'ulotlarini bosqichma-bosqich tashkil etish samaradorlikni oshiradi. Odatda bu jarayon uch bosqichda amalga oshiriladi: pre-listening, while-listening va post-listening. Pre-listening bosqichida mavzu bo'yicha taxminlar qilish, yangi so'zlar bilan tanishish orqali o'quvchi tinglashga tayyorlanadi. While-listening bosqichida asosiy g'oya yoki aniq ma'lumotlarni aniqlash vazifalari bajariladi. Post-listening bosqichida esa tinglangan material

muhoqama qilinadi, savollarga javob beriladi yoki yozma topshiriqlar orqali mustahkamlanadi.

Zamonaviy texnologiyalar listening ko'nikmasini rivojlantirishda keng imkoniyatlar yaratmoqda. Mobil ilovalar, onlayn platformalar, audiokitoblar va subtitrlar videolar o'quvchilarning mustaqil ta'limini qo'llab-quvvatlaydi. Ayniqsa, audio va video materiallarni birgalikda qo'llash eshitish va ko'rish xotirasini faollashtirib, tushunishni osonlashtiradi. Subtitrlar esa dastlabki bosqichda yordamchi vosita bo'lib, keyinchalik asta-sekin olib tashlanishi mumkin. Listening ko'nikmasini rivojlantirishda autentik materiallardan foydalanish muhim metodik talab hisoblanadi. Autentik materiallar deganda, ingliz tilida so'zlashuvchi muhit uchun yaratilgan audio va video manbalar — radio eshittirishlar, yangiliklar, intervyular, podkastlar, filmlar va seriallar tushuniladi. Bunday materiallar o'quvchini real nutq tezligi, turli aksentlar va tabiiy so'zlashuv shakllari bilan tanishtiradi. Natijada o'quvchi darslikdagi sun'iy dialoglardan tashqari, real hayotda uchraydigan nutqni tushunishga moslashadi.

Listening mashg'ulotlarini tashkil etishda bosqichli yondashuv keng qo'llaniladi. Pre-listening bosqichida o'quvchilar mavzu bo'yicha taxminlar qilish, kalit so'zlarni aniqlash, rasmlar yoki savollar orqali tinglashga tayyorlanadi. Bu bosqich o'quvchining psixologik tayyorgarligini ta'minlaydi. While-listening bosqichida o'quvchilar asosiy g'oyani topish, aniq ma'lumotlarni ajratib olish yoki jadvalni to'ldirish kabi vazifalarni bajaradi. Post-listening bosqichida esa muhoqama, qayta hikoyalash, yozma yoki og'zaki topshiriqlar orqali bilim mustahkamlanadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari listening skillini rivojlantirish imkoniyatlarini yanada kengaytirdi. Mobil ilovalar, onlayn platformalar, sun'iy intellekt asosidagi dasturlar o'quvchiga individual sur'atda o'rganish imkonini beradi. Masalan, audio materialni sekinlashtirish yoki tezlashtirish, takroriy tinglash, subtitrlar orqali tekshirish kabi imkoniyatlar eshitish qobiliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, audio-vizual materiallar eshitish va ko'rish orqali axborotni birgalikda qabul qilishni ta'minlaydi.

Listeing jarayonida strategik yondashuv ham muhim sanaladi. O'quvchilar har bir so'zni tushunishga intilish o'rniga umumiy mazmunni anglashga e'tibor qaratishlari lozim. Kontekst orqali ma'no chiqarish, kalit so'zlarni aniqlash va nutq ohangini his qilish tinglab tushunish samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, muntazam takroriy tinglash orqali eshitish malakasi mustahkamlanadi

.Xulosa:, ingliz tilida listening skillarini rivojlantirish uzluksiz, tizimli va maqsadga yo'naltirilgan jarayon hisoblanadi. Autentik materiallardan foydalanish, bosqichli mashg'ulotlar, zamonaviy texnologiyalar va to'g'ri strategiyalar asosida tashkil etilgan listening ta'limi o'quvchilarning umumiy til kompetensiyasini sezilarli darajada oshiradi. Tinglab tushunish ko'nikmasi rivojlangan shaxs ingliz tilida erkin muloqot qila oladi va global axborot maydonida faol ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Harmer, J. How to Teach English. Longman, London, 2007.
2. Harmer, J. How to Teach Listening. Pearson Education Limited, 2004.
3. Richards, J. C. Teaching Listening and Speaking: From Theory to Practice. Cambridge University Press, 2008.
4. Brown, H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Pearson Education, 2007.
5. Nation, I. S. P., & Newton, J. Teaching ESL/EFL Listening and Speaking. Routledge, New York, 2009.
6. Anderson, A., & Lynch, T. Listening. Oxford University Press, Oxford, 1988.
7. Field, J. Listening in the Language Classroom. Cambridge University Press, 2008.
8. Rost, M. Listening in Language Learning. Longman, London, 2002.
9. Ur, P. A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge University Press, 1996.
10. Scrivener, J. Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching. Macmillan Education, 2011.